

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з фізичного виховання і спорту,
професора

Долбишевої Ніни Григорівни

на дисертаційну роботу

Кольчак Валентини Андріївни

«Організаційно-управлінські технології оптимізації розвитку сфери фізичної
культури і спорту на рівні територіальних громад»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт
галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

Актуальність теми. Сучасне суспільство має бути активним, впливовим і розвиненим, оскільки відіграє одну з ключових ролей у розробці і реалізації ефективної державної політики, в тому числі у сфері фізичної культури і спорту. Реальний стан функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту в умовах децентралізації влади характеризується проблемним полем, а саме, недосконалістю системи взаємовідносин між всіма суб'єктами сфери, що перешкоджає популяризації фізичної культури і спорту. Дієві механізми управління сферою фізичної культури і спорту дозволяють усунути причини виникнення проблем неврегульованості на регіональному рівні управління фізкультурно-спортивними організаціями, які спрямовані на популяризацію здорового способу життя населення, а також регіональної ідентифікації територіальних громад через індустрію спорту, систему оздоровчо-рекреаційної рухової активності, національно-патріотичне виховання підростаючого покоління та фізичну реабілітацію осіб, які постраждали внаслідок війни.

Достатньо вагомі наукові роботи з теорії і практики децентралізації на рівні адміністративно-територіальних громад здійснили Приходько В.В., Шевчук І.В., Кайгородцева О.А., Томенко О.А., Двігун А.О. та ін. Однак, науковців у цій сфері розкривають загальні питання децентралізації не торкаючись питань з удосконалення та розробки організаційних технологій.

Дисертаційна робота Кольчак В.А. присвячена актуальній проблемі використання організаційно-управлінських технологій оптимізації розвитку фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад, на прикладі Одеської області. З урахуванням специфічних умов розвитку Одеської області через складну внутрішню структуру соціально-економічного життя, особливо важливим є пошук оптимального варіанту використання ресурсного забезпечення при обґрунтуванні стратегії оптимізації управління розвитком сфери. Враховуючи відсутність налагодженої організаційної структури в цій сфері та відповідної системи прийняття та реалізації організаційних рішень, специфіку соціально-економічних, організаційних, географічних, кліматичних, правових, умов, традицій та інших чинників, що впливають на процес організації рухової активності населення регіону, актуальність роботи не викликає сумніву.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Сучасні інноваційні підходи до організації фізкультурно-спортивної діяльності» на 2024–2028 рр. (затверджено рішенням вченої ради від 28 грудня 2023 року, протокол №7).

Роль авторки як співвиконавиці теми полягає у розробленні та науково-методичному обґрунтуванні комплексної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад (на прикладі Одеської області).

Мета дослідження – обґрунтування організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад (на прикладі Одеської області).

Наукова новизна одержаних результатів в повній мірі відображають результати дослідження щодо розробки теоретичних і науково-практичних засад вирішення проблеми розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад, зокрема вперше - сформовано концептуальну модель організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області, що розкриває сутнісну та змістову спрямованість дослідження, розроблено комплексний перспективний план реалізації організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області.

Окрім цього *додовнено уявлення* про зміст та структуру організаційного механізму регіонального управління фізичною культурою і спортом в напрямку оптимізації організаційної структури, за рахунок кроссекторальної співпраці стейкхолдерів щодо визначення пріоритетних напрямків розвитку територіальних громад на основі біорегіональної моделі; *удосконалено* підхід до аналізу організаційних та нормативно-правових умов регіонального управління фізичною культурою і спортом; *набули подальшого розвитку* наукові підходи до розробки інструментів ефективного управління фізичною культурою і спортом на рівні територіальних громад щодо чіткого розмежування та координації повноважень і компетенцій всіх учасників фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності як на рівні країни, так і на рівні регіонів та місцевого самоврядування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в теоретичному та емпіричному обґрунтуванні організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області, з урахуванням чинників розвитку країни на регіональному рівні, розробці та експертній перевірці запропонованої технології та перспективного плану її реалізації; виявленні чинників та умов, які впливають на ефективність управління сферою фізичної культури і спорту на місцевому рівні.

Результати дослідження впроваджено в діяльність Департаменту фізичної культури, спорту і туризму Одеської обласної військової адміністрації, діяльність Маяківської, Авангардівської, Балтської та Чорноморської територіальних громад Одеської області; в освітній процес здобувачів другого рівня вищої освіти зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, Запорізького національного університету, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, про що свідчать відповідні акти впровадження (наведені в додатках В-Л дисертаційної роботи).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі.

Наукові положення дисертації, висновки достатньою мірою обґрунтовані теоретичними та експертними даними, відповідають меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження.

Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується;

- необхідною тривалістю написання дисертаційної роботи (вересень 2022 р. – серпень 2024 р.);

- кількістю учасників, як прийняли участь в анкетування (129 фахівців сфери фізичної культури і спорту Одеської області);

- кількістю експертів для визначення прогнозованої характеристики підходів та заходів, включених до концептуальної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад Одеської області та комплексного перспективного плану реалізації організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області на 2025-2029 рр.. (15 експертів представників Одеської області, з них: 1 керівник обласного органу управління фізичної культури і спорту, 4 голови територіальних громад, 4 директори спортивних шкіл, 3 науковці, 3 вчителі фізичної культури)

- кількістю експертів для визначення факторів макросередовища для оцінки ступеня впливу на діяльність ФСО регіону (12 експертів зі сфери фізичної культури і спорту Одеського регіону);

- підбором та використанням методів дисертаційного дослідження (теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел та нормативно-правових документів, інституційної теорії, соціологічні методи дослідження (анкетування, спостереження, метод експертних оцінок), системний аналіз; структурно-функціональний аналіз; організаційний аналіз; організаційний діагноз; організаційне моделювання; методи маркетингових досліджень);

- підбором та використанням методів математичної статистики відповідності до інструментарію дослідження (визначення абсолютних та відносних, кількісних та якісних показників функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області, зокрема середнє арифметичне - $\bar{X}$, M_o – мода, W – коефіцієнт конкордації, ступінь узгодженості думок респондентів.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів для вирішення мети і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які представлені в дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації.

Дисертаційна робота викладена державною мовою на 215 сторінках тексту комп'ютерного тексту, з них 167 сторінок основного тексту. У структурі дисертаційної роботи виділено: анотацію, написану двома мовами, список публікацій здобувача за темою дисертації, зміст, перелік умовних позначень та скорочень, вступ, п'ять розділів, загальні висновки, список використаних джерел, 14 додатків. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 13 таблицями та 6 рисунками. Список використаних джерел складається зі 224 найменувань, з яких 26 іноземними мовами.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами й темами, сформульовано мету й завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, описано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичну значущість дисертаційної роботи, подано інформацію про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дисертаційної роботи.

Перший розділ «Сучасний стан проблеми функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних

громад» присвячений теоретичному аналізу наукових робіт, а також частковому узагальненню практичного досвіду щодо проблем управління сферою фізичної культури і спорту. Аналіз фундаментальних наукових праць дозволив дисертантці узагальнити питання з управління сферою фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад, розкрити організаційно-методологічні основи системи державного регулювання фізичною культурою і спортом на регіональному рівні та використання системного підходу до оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад

Наприкінці першого розділу автор зазначає, що; частково узагальнений практичний досвід з проблем управління сферою фізичної культури і спорту; сформована теорія та методологія державного та регіонального управління дозволяє оптимізувати управління; існує певний спектр проблем з дослідження та напрямків розвитку фізичної культури і спорту, з точки зору оптимізації системи управління сфери фізичної культури і спорту; в недостатньому обсязі розглядається проблема оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад з обґрунтуванням комплексу адекватних управлінських технологій: результативність управлінської діяльності, можлива за умови використання сучасних теоретичних розробок та світової практики, а також розробки організаційно-методичного забезпечення використання сучасних управлінських технологій.

Результати досліджень даного розділу представлено в 3 публікаціях.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** автором обґрунтовано доцільність застосування методів відповідно до мети, завдань, об'єкту та предмету дослідження. Розкрито три етапи проведення дисертаційного дослідження. Дослідження здійснювалось упродовж вересня 2022 р. – серпня 2024 рр.

У третьому розділі **«Організаційні аспекти функціонування сфери фізичної культури і спорту в одеській області в умовах децентралізації влади»** представлено авторський підхід у розкритті організаційних аспектів управління фізичною культурою і спортом в територіальних громадах Одеської області. Наголошується, що в Одеській області функціонує 91 територіальна громада в 7-ми районах. В результаті аналізу документів планування та звітності автором встановлено, що в 65 громадах області (71,4 %) створено умови для розвитку фізичної культури і спорту. Серед пріоритетних напрямків розвитку сфери ФКС в громадах: створення умов для оздоровлення населення громад через організацію та проведення спортивних заходів із залученням широкого кола населення різного віку;

забезпечення участі команд громади в обласних та всеукраїнських змаганнях. За результатами внутрішнього моніторингу організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності в громадах Департаментом фізичної культури, спорту і туризму Одеської обласної військової адміністрації визначено серед найкращих: міста - Одеса, Южне, Чорноморськ, Ізмаїл; села та селища - Авангард, Сарата, Кулевча, Балта, Біляївка, Овідіополь, Роздільна.

Потенціал Одеської області щодо функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту представлено автором у вигляді аналізу кількісних показників, які узагальнено за матеріалами Міністерства молоді та спорту України за 2021-2023 рр. Автор звернула увагу на стабільне збільшення певних показників, в результаті чого підсумувала щодо відносної стабільності системи управління в регіоні та адекватності у визначення пріоритетів.

Проведений SWOT-аналіз системи управління фізичною культурою і спортом в територіальних громадах Одеської області показав, що фактор спадковості вітчизняної системи державного управління містить в собі ряд загроз, а наявний досвід відкриває і ряд перспективних можливостей, які при їх врахуванні та правильному використанні можуть дозволити успішно реалізувати потенціал, прихований у системі управління. Автор здійснила спробу представлення універсальної кібернетичної моделі управління, яка розкриє взаємозв'язок між керуючою та керованою підсистемами, цілями управління та можливостями їх досягнення, спрямованими на підвищення рівня якості, зокрема в умовах невизначеності та ризику.

У рамках даного дослідження автором використовувалась маркетингова методика дослідження зовнішнього середовища PEST-аналіз. Даний метод використовується для аналізу ступеню впливу політико-правових, економічних, соціальних, демографічних та науково-технічних чинників макросередовища на ефективність управління ФСО Одеського регіону.

Автором представлено рейтинг популярності серед керівників фізкультурно-спортивних організацій Одеської області управлінських технологій: концепція бюджетування (89,3%), технологія прийняття рішень (82,7%), тайм-менеджмент (81,3%), інструменти стратегічного менеджменту (77,0%), формування місії та візії (71,0%), інструменти управління сегментації клієнтів (споживачів ФСП) (67,0% респондентів), управління змінами (70,6%). Водночас ФСО Одеської області недостатньо застосовують управлінські технології інноваційного менеджменту. Зокрема, тільки 39,0% респондентів визнають, що в їх організаціях існує управління якістю, 31,0%

– бенчмаркінг, 23,0% - реінжиніринг бізнес-процесів, а також жоден – 0% - не застосовує збалансовану систему показників.

При визначенні поняття «організаційно-управлінська технологія оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад» автор орієнтується на такі компоненти: цілі та завдання регіональних органів управління ФКіС в умовах децентралізації влади; положення, пов'язані з теоретичним аналізом процесів внутрішнього управління; сутності поняття «регіон», «територіальна громада», «регіональне управління»; аналіз технологізації управління розвитком сфери ФКС у конкретній структурній одиниці.

Параметрами оптимізації управління сферою фізичної культури і спорту на регіональному рівні в цілісній структурі державної системи управління автором було обрано: неперервна синхронізація взаємообумовлених відносин, якими виступають потреби у фізичному розвитку, вдосконаленні та оздоровчо-рекреаційній руховій активності та необхідність їх задоволення; дотримання необхідного рівня спостереження за ходом розвитку галузі; достатня керованість галуззю; забезпечення сталості та надійності її функціонування.

Результати досліджень даного розділу представлено в 3 публікаціях.

У четвертому розділі **«Обґрунтування організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області»** подано результати авторського підходу щодо оптимізації розвитку фізичної культури і спорту на регіональному рівні. Автором представлено структуру та зміст концептуальної моделі оптимізації розвитку фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області

Також розділ містить дані, що змісту комплексного перспективного плану реалізації організаційно-управлінської технології розвитку сфери фізичної культури і спорту в територіальних громадах Одеської області на 2025-2029 рр. Ефективність запропонованих автором нововведень підтверджується даними експертної оцінки прогностичної ефективності запропонованого автором підходу до оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту.

Результати досліджень даного розділу представлено в 1 публікації.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** аналізується та підсумовується уся попередньо виконана робота. У цьому розділі подається обговорення результатів дослідження, де одержані дані узагальнено та інтегровано в систему знань щодо доцільності використання розробленої автором концептуальної моделі оптимізації

розвитку фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад Одеської області. Сформульовано наукові положення чотирьох рівнів новизни, а саме: ті, що набули подальшого розвитку, доповнені та розширені, удосконалено та отримані вперше.

Загальні **висновки дослідження** в повній мірі розкривають вирішення поставленої мети та завдань дисертаційного дослідження.

В цілому, зміст дисертаційної роботи свідчать про достатній рівень підготовленості дисертанти, яка досконало володіє методикою дослідження та має творчий підхід до обраної проблеми, що й дозволило обґрунтувати наукову розробку теми та розв'язати основні дослідницькі завдання.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, з яких 5 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 4 праці апробаційного характеру. У публікаціях, що підготовані у співавторстві, чітко вказано авторський внесок. У наукових публікаціях автора у повній мірі відображено основні положення дисертації, а також не виявлено порушення академічної доброчесності.

Зауваження щодо змісту дисертації та анотації.

Разом з тим, дисертаційна робота В.А. Кольчак не позбавлена окремих недоліків та дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації та відповідних уточнень:

1. В першому розділі роботи доцільно було би представити характеристику та аналіз нормативно-правового механізму функціонування та розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад з урахуванням реформування системи державного управління.

2. На нашу думку висновки до третього та четвертого розділу необхідно було б надати більш в розгорнутому вигляді в яких представити саме основні результати дослідження та їх цифровий матеріал.

3. У загальних висновках бажано було надати коротку характеристику структурі та змісту концептуальної моделі організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад Одеської області та заходів перспективного плану реалізації організаційно-управлінської технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад в Одеській області на 2025-2029 рр.

4. В представленій роботі існують окремі несуттєві орфографічні, синтаксичні та пунктуаційні огріхи.

Проте перераховані недоліки та зауваження у переважній більшості носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дисертації, не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення наукових та творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам.

Дисертаційна робота **Кольчак Валентини Андріївни** на тему **«Організаційно-управлінські технології оптимізації розвитку сфери фізичної культури і спорту на рівні територіальних громад»** має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, новизною і практичною цінністю отриманих результатів відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки №759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент:

Кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
професор, професор кафедри
теорії та методики спортивної підготовки,
декан факультету фізичної культури і спорту,
Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту

Ніна ДОЛБИШЕВА

Підпис **Ніни Долбишевої** підтверджую:
професор, проректор з наукової діяльності
Придніпровської державної академії
фізичної культури і спорту

Наталія МОСКАЛЕНКО

29.10.2024